

Nápady

Už samo slovo naznačuje, že vlastně nevíme, odkud naše „nápady“ (a vůbec nové myšlenky) přicházejí: jako by na nás „padaly“. Možná, že nepřicházejí všem lidem stejně – někteří mají nápadů spoustu, jiní mají kloudný nápad jen zřídka. A dokonce i ti, kteří obvykle mají hodně zajímavých nápadů, mívají o ně občas nouzi. Zejména od dob romantismu jsme si navykli mluvit o tom, že jde o lidskou „tvořivost“. To znamená, že to považujeme za duševní vlastnictví, když někomu něco využitelného napadne; spory o to, čím to byl „nápad“, jsou ovšem mnohem starší. Mám obavu, že tady si přisvojujeme něco, co nám v pravém slova smyslu nepatří, co není původně naše, ale co k nám nějak přišlo, osolovilo nás – a na nás bylo jen, abychom si toho povšimli, vzali to vážně, pormyslili vše potřebné a pak tomu dali nějaký tvar, nějakou již uskutečněnou nebo aspoň uskutečnitelnou podobu. Rozdíl mezi lidmi, kteří nápady mají, a těmi, kdo nápady nemají nebo jen zřídka, nespočívá v tom, že ti první by opravdu byli „plni nápadů“, nýbrž spíše v tom, že jedni jsou vůči přicházejícím nápadům vnímavější než ti druzí. Taková vnímavost vůči tomu, co k nám sice jakoby přichází (co „na nás padá“), ale co tu ještě není nijak „dáno“ ani jako nějaká „danost“ přístupno, se jistě značně odlišuje od vnímavosti smyslové (a tak přece „vnímavosti“ obvykle rozumíme). Proto se musíme tázat, co je tak bytostně vlastní tomuto druhu vnímavosti vůči tomu, co „není“, ale co přichází. Nicméně něco z tohoto druhu vnímavosti je nepochybně přítomno také při vnímání smyslovém, alespoň v těch nejvýraznějších a možná rozhodujících případech, kdy postřehujeme něco, co ještě neznáme, s čím jsme se ještě nesetkali apod. V naprosté většině případů obojí vnímavost spolupracuje, i když poměr rolí se mění. Obrovský význam má však „vnímavost“ vůči tomu, co „není, ale přichází“ tam, kde nejde o „předměty“ smyslového vnímání, nýbrž o myšlenky; teprve tam se ukazuje pravá povaha „nápadů“ v plném světle.

(Písek, 040109-1.)